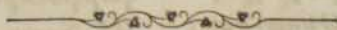

Ազգային երկպառակութեանց դէմ մեր տեսած ընդհանուր եւ զօրաւոր դեղերն ահա ասոնք են: Գիտեմք որ կան նաեւ մասնաւոր դեղեր՝ որ շատ զօրաւոր կրնան լինել. ինչպէս՝ ընտիր եկեղեցականներ շատցնելը, խաղաղարար ընկերութիւններ կազմելը, սէր եւ միաբանութիւն քարոզող օրագիրներ հանելը, ճշմարիտ ազգասիրութիւնը ազգիս մէջ տարածելը, եւ ուրիշ սոցա նման միջոցներ. բայց մեք այն ընդհանուր դեղերը միայն յիշատակեցինք՝ որ ամէն մարդ ալ կարող է եւ պարտական է առնուլ եւ գործածել: Ո՞վ կայ որ կարողանայ ըսել իրաւամբ՝ թէ ես քրիստոնէական սէր չեմ կրնար ու

նենալ, կամ թէ ինքդինքը աղատ կարծէ այն սէրը ունենալու պարտքէն. կամ ո՞վ կայ որ համարձակի ըսել թէ ազիտութեան խաւարը լաւ է քան թէ ուսման լոյսը, եւ անկըթութիւնն ու անմտութիւնը աւելի օգտակար է քան թէ բարեկրթութիւնն ու իմաստութիւնը: Ապա ուրեմն այս երկու զօրաւոր դեղերը պէտք է բանեցնել ընդդէմ ամէն տեսակ երկպառակութեանց. եւ չտարակուսիմք որ եթէ յանկարծակի ալ չբժշկուի ասոնցմով մեր ազգը, բայց կամաց կամաց բժշկուելու ճանապարհը կ'ամնէ՝ կառողջանայ ու կ'զօրանայ Աստուածային ամենակարող զօրութեամբը:

ՆՈՐԱԳԻՒՅ ՆՇԽԱՐԲ ՆԱԽՆԵԱՅՆ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ատենադպիր վանից Ամենաիրկէին որ ի Նորն Զուղայ, մեծարգոյ Յարութիւն Թ. Յովհաննէսեանց յղեալ առ մեզ իհրատարակումն հատուածս ինչ նորագիտոս ցանկալիս ինտինեացն մատենագրութենէ, այսինքն են ա) Հարցումն Արձանայ եւ պատասխանի եզնկայ Կողբացոյ ուղղափառ վարդապետի. բ) Հարցումն Աշոտոյ որդւոյ Սմբատայ, եւ պատասխանի եզնկայ Կողբացոյ Հայոց վարդապետի. գ) Յաղագս ազգային երաժշտութեան եւ ձայնից. եւ դ) Նշանագիրք անուանցն կարճաբանութեան, — այսպիսեալ պատուէնամակալ զմերս աշխատասիրութիւն.

«Ձերդ Գերապատուեալ Սրբութիւն,

Ողորմած Տէր.

«Որք ողջմտութեամբ զտեսութիւնս մտաւոր եւ մարմնաւոր աչաց իւրեանց ձգեսցեն իպատուական Ձեր Լրագիր, Թուի ինձ, Թէ մտաց համոզմամբ ունին վկայել զնորա սակս Ազգին զօգտակարութիւն եւ զպիտանութիւն: Ըստ իմ դատման, իմաստք այնր են զտեալ հիւժք պատուական գիտելեաց՝ ընտրանօք հաւաքեալ եւ ընծայեալ Ազգին՝ յարծարծանել զբաղձանս յառաջադէմն նկրտելոյ իլուսաւորութեան դարուս:

«Ձիք տարակոյս զի ոմանց զհակառակն այսր լինելոց է վկայութիւն. որոց Թէ ոք խոյզ եւ խընդիր արասցէ զառիթն, գտանելոց է զնախաճն:

Այլ այնպիսեացն սիրտ եւ բանք ըստ հանքային աղբերաց եւ ջուրցն գոլով շաղեալք ընդ դառն որակաց հանքային արտադրութեանցն, ոչ ումեք տան զզովացումն ջրոյ՝ որք հուպ մատչիցին ըմպել: Վասն որոյ իդէպ է անմոռաց յուշի պահել զՏէրունական բանս, Թէ «Իփշոց ոչ քաղի խաղող», այլ Թէ «Ծառն իպտողոյն ցանաչի»:

«Պատուական է յաղագս իմ նոյն Լրագիր Ձեր վասն որոյ զիմաստս Թերթին զոր ընդ սմին առաքեմ, համարելով իբրեւ օգտակար ինչ յաղագս տեղեկութեան ազգայնոց, յուսամ զի հրատարակել զնոսին շնորհելոց էք զբարեհաճութիւն Ձեր:

«Պատիւ անձին համարիմ մնալ Ձերդ Գերապատուեալ Սրբութեան ամենախոնարհ ծառայ

• ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Թ. ՏԵՐ ԶՈՎԱՆՆԵՍԵԱՆՑ,

• Ատենադպիր սրբոյ Ամենաիրկէին

• Վանուց Նոր-Զուղայու:

Ի 17 նոյեմբերի, 1860.

Ի Զուղայ:

Ախորժ հաճութեամբ եւ շնորհակալութեամբ ընկալեալ զհատուածսն զորոց իվեր այսր արարաք յիշատակութիւն, ահա զառաջինն աստէն իսկ տպագրեմք, եւ զայլսն յայլս իթերթից ամսագրոյս:

Ա.

ՀԱՐՑՈՒՄՆ ԱՐՁԱՆԱՅ ԵՒ ՊԱՏԱՍԻԱՆԻ ԵԶՆԿԱՅ ԿՈՂՐԱՅԻՈՅ

ՈՒՂՂԱՓԱՌ ՎԱՐԳԱՊԵՏԻ.

«ԱՐՁԱՆ ԱՍԷ. Զիճէ է կրօնաւորութեան կարգ:

ԵԶՆԱԿ ԱՍԷ. Խաչակցութիւն ընդ Քրիստոսի. զնախատինսն Քրիստոսի յանձն առնելով, եւ երթիցեն զհետ նորա:

ԱՐՁԱՆ. Զիճէ լաւագոյն է կրօնաւորական կարգի առաւել քան զամենայն:

ԵԶՆԱԿ. Ուրանալ զինքն . . . :

ԱՐՁԱՆ. Արժան է խօսել իժամ աղօթիցն:

ԵԶՆԱԿ. Եթէ խօսելն այնչափ լաւ իցէ քան զսաղմոսելն՝ խօսեսցի սակաւ:

ԱՐՁԱՆ. Եւ որք ծիծաղին եւ աւելաբանեն:

ԵԶՆԱԿ. Այնպիսիքն իդատապարտութիւն են եկեալ եւ ոչ իբաւութիւն: Իլալոյ պէտս ծիծաղել, իսաղմոսերգութեան աւելաբանել, այս օտար է իկրօնաւորաց կարգէ:

ԱՐՁԱՆ. Որ խէթ ունի արժան է հաղորդել սրբութեանն:

ԵԶՆԱԿ. Եթէ վասն Աստուծոյ է, արժան է . . . :

ԱՐՁԱՆ. Քահանայ որ լուծեալ է, արժան է Աւետարան ընթեռնուլ թէ ոչ:

ԵԶՆԱԿ. Եթէ սուրբ խորհրդոյն արժանի է, արժան է ընթեռնուլ. ապա թէ սուրբ խորհրդոյն արժանի չէ, ոչ Աւետարան կարդալ եւ ոչ խոստովանութիւն առնել:

ԱՐՁԱՆ. Եթէ քահանայ անարժանութեամբ ունի զքահանայութիւն, եւ իժամ մահուն խոստովանի, արժան է ընդունել թէ ոչ:

ԵԶՆԱԿ. Գառն եւ անբժշկելի չարիք եւ զլուխ ամենայն մեղաց. բայց եթէ զղջմամբ խոստովանի, եւ իբոլոր սրտէ զաշնաւորի ընդ Քրիստոսի, արժան է մարդասիրութիւն ցուցանել եւ յԱստուած թողուլ . . . :

ԱՐՁԱՆ. Լաւագոյն է հնազանդութիւն քան զառաջնորդութիւն:

ԵԶՆԱԿ. Զիք ինչ պիտանի եւ լաւագոյն կրօնաւորական կարգի քան զհնազանդութիւն:

ԱՐՁԱՆ. Եթէ վասն ամենայն սխալանաց արժան է ցասնուլ կամ զաւազան ածել:

ԵԶՆԱԿ. Զէ պարտ բնաւ մարդոյ ցասնուլ, բայց եթէ զչափաւորն՝ որ միայն զչարն հատանէ. իսկ որ վայրացասումն լինի՝ ոգին դիւահարեալ է, եւ դիւաց փանդոնահար է. զի իցասնուլն դեւք կաքաւեն զնովաւ . . . :

Ըստ ծանօթաբանելոյ առնն պատուականի, որ զընտիրս զայս նշխար երկասիրութեանց Արձանայ Արծրունւոյ մերոյն թարգմանչի եւ հոգելից Վարդապետին եղնկայ ընծայեաց իվայելս աղգիս, հանեալ է սուկեղինիկս այս հատուած իգրչագիր մատենէ թուագրելոյ յամին 2 ի Ա:

Մեզ ոչինչ բնաւ կասկածելի է հարադատութիւն հատուածոյդ, զի եւ բանիցն գեղեցկահիւս շարամանութիւն եւ բառիցն յըստակութիւն զնոյն յայտ առնեն: Բայց այս ինչ եւեթ տագնապէ զմիտս մեր՝ թէ մի գուցէ իկէտանիշ տեղիսն բանք ինչ կարեւորք իցեն իբաց թուեալք կամ դժուարքն թեոնլիք իգրչագրին:

Աւելի իմն համարիմք մեկնաբանել աստանօր զիմաստս ոմանց իպատասխանեացդ ողջմտութեամբ ասացելոց, զորս եւ իզուր ջանասցի ոք արդեօք կամակորել: Սիրելի է մեզ զուշ եւ զուրուշ ընթերցանելեացն հայասիրաց բեւեռել իգեղ ասացուածոցն, մանաւանդ վերջնոյն, յորում արդարեւ իսկ չքնաղ իմն է ճշգրտութիւն նամանութեան գիւացն կաքաւչաց եւ նուագածուն չարաձայնի: